

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi. HE 52/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi.
Teema: lapset ja lasten edustajajärjestelmä.

Edustajat turvapaikanhakijalapsille ETU ry kiittää, että saa tulla kuulluksi lakiluonnoksenasiantuntijana. EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen (paktin) artiklassa 26. säädetään alaikäistä. Aiemman artiklan 1 kohdassa jäsenvaltioiden tuli ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu pannesaan täytäntöön direktiivin alaikäisiä koskevia säännöksiä. Uudessa direktiivissä artiklan kohtaa on täsmennetty siten, että lapsen edun on oltava yksi ensisijaisesti jäsenvaltion huomioon ottamista seikoista. ETU ry on lukenut lakiluonnosta tätä ajatusta vasten.

Ilman huoltajaa olevien lasten edustajajärjestelmä

Tilapäinen edustajuus

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan vastaanotto- tai järjestelykeskuksen johtaja käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa, kunnes lapselle on määrätty edustaja (vastaanottolaki 746/2011 §39).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista (EU) 2024/1346 (45) todetaan, että tilapäisesti edustajana toimiva henkilö voisi olla esimerkiksi vastaanottokeskuksen, lasten päivähoitopaikan, sosiaalitoimen tai muun asiaankuuluvan organisaation työntekijä, joka on nimetty hoitamaan edustajan tehtäviä. Edelleen (45) todetaan että henkilöä, jonka etu on tai saattaisi olla ristiriidassa ilman huoltajaa olevan lapsen edun kanssa, ei pidä nimetä tilapäisesti toimivaksi edustajaksi.

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

HE 52/2026, (s. 165) todetaan, että ilman huoltajaa olevien lasten edustajajärjestelmään ehdotettujen muutosten tavoitteena on edistää ilman huoltajaa olevien lasten yhdenvertaista kohtelua sekä tukea lapsen edun ja oikeuksien toteutumista kaikissa tilanteissa.

HE 52/2026 Keskeisissä ehdotuksissa arvioidaan tilapäisen edustajan nimeämisen ja tehtävien hoitamisen aiheuttavat vastaanottokeskuksille jonkin verran lisätyötä ja olemassa olevien resurssien uudelleen kohdentamista HE 52/2025, (s.187). Tilapäisenä edustajana toimimisessa olisi vastaanottokeskuksen henkilöstöön kuuluvalle sosiaalityöntekijälle tai lapsen hoito- ja kasvatustehtävästä vastuussa olevalle työntekijälle kyse uudesta, joskin luonteeltaan lyhytaikaisesta tehtävästä, joka saattaisi tapauskohtaisesti vaatia henkilöstöresurssien maltillista lisäämistä tai olemassa olevien henkilöstöresurssien uudelleen kohdentamista.

Näkemykset koskien tilapäisesti toimiva edustaja

Etu ry:n mielestä olisi käsitteellisesti selkeämpää puhua tilapäisesti toimivasta edustajasta kuin tilapäisestä edustajasta.

Laissa kotoutumisen §35 säädetään edustajan määräämisestä kiintiöpakolaisena saapuville tai muutoin maassa ilman huoltajaa oleville lapsille. Lakiin tulisi säätää tilapäisesti edustajana toimivan nimittäminen, jos tilapäisesti edustajana toimiva hoitaa edustajan tehtäviä muutoinkin kuin avustaa lasta menettelyn alkuvaiheessa.

Lasten yhdenvertainen kohtelu ja eturistiriita

Vastaanottokeskuksessa olevien ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten yhdenvertainen kohtelu ei toteudu, sekä aiheutuu selkeä eturistiriita, jos tilapäisesti edustajan tehtävään nimetään hoito- ja kasvatustehtävistä vastaava henkilö. Sama henkilö ei voi yhtäaikaisesti olla vastuussa lapsen hoito- ja kasvatustyöstä, sekä toimia lapsen lukuun.

Vastaanottolain 40§:ssä todetaan yksiselitteisesti, että edustajaksi ei voida määrätä henkilöä, jolla on tai voisi olla eturistiriita lapsen kanssa. Sekä vastaanottolaissa 41§:ssä, että laissa kotoutumisen edistämiseksi todetaan 37§:ssä, että edustajan tehtäviin ei kuulu lapsen päivittäinen hoito, kasvatusta tai muu huolenpito. Tilapäisenä edustajana toimiessa ensisijaisena tehtävänä on taata lapsen etu ja edustaa alaikäistä, sekä toimia tämän lukuun.

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

Tilapäisesti edustajana toimivan tehtävänä on varmistaa lapsen välitön pääsy aineellisiin vastaanotto-olosuhteisiin (EU) 2024/1346 (45), kuten majoitukseen, ruokaan ja vaatetukseen. Tilanne, jossa sama henkilö toimii yhtä aikaa lapsen arjen ohjaajana ja joka hoitaa tilapäisesti edustajan tehtäviä, synnyttää eturistiriitoja ja hämärtää rooleja.

Etu ry pitää hyvänä, että tilapäisesti edustajana toimiva ei voi lausua lapsen iästä samanaikaisesti tai tilapäisesti edustajana toimimisen jälkeen. On hyvä, että lapsi saa välittömästi tietoonsa nimetyn tilapäisenä toimivan edustajan. (EU) 2024/1346 artikla 27)

Erityisesti ETU ry:tä huolestuttaa Maahanmuuttoviraston ylläpitämien vastaanottokeskusten henkilökunnan riippumattomuus siten kuten sitä edellytetään varsinaisilta edustajilta. Näiden ryhmäkotien henkilökunta on suorassa palkka- ja työsuhteessa Maahanmuuttovirastoon. Näin ollen sama taho nimittää, ohjaa ja valvoo tilapäisiä edustajia ja maksaa heidän palkkansa vastaanottokeskuksen ylläpitäjänä. Näissä tapauksissa eturistiriita on vielä vahvempi kuin kilpailutuksessa voittaneiden yksityisten ryhmäkotien ja vastaanottokeskusten tilapäisten edustajien kohdalla.

(EU) 2024/1346 45 todetaan yksiselitteisesti, ettei henkilöä, jonka etu on tai saattaisi olla ristiriidassa ilman huoltajaa olevan alaikäisen edun kanssa, pitäisi nimetä henkilöksi, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana. Olisi selkeämpää, jos tilapäinen edustaja olisi vastaanottojärjestelmän ulkopuolinen henkilö.

Erityistä huolta herättää se, jos tilapäisesti edustajan tehtäviä hoitava vastaanottokeskuksen hoito- ja kasvatushenkilökunnasta nimetty työntekijä kirjaa tilapäisen edustajan roolissa saamiaan erityisen arkaluonteisia tietoja (EU yleinen tietosuoja asetusta 9) samaan asiakasrekisteriin päivittäiskirjausten kanssa. Tilapäisesti edustajan tehtäviä hoitaessa on nämä tiedot tarpeellisia ja kirjaamisvelvoitteen alaisia. Ne eivät kuitenkaan ole tarpeellisia päivittäiseen hoidon ja kasvatuksen järjestämiseksi, eikä kirjausten tulisi olla koko hoito- ja kasvatushenkilökunnan saatavilla.

ETU ry. ehdottaa, että tilapäiseksi edustajaksi voitaisiin nimetä myös edustajarekisterissä olevia, suostumuksensa antaneita, kokeneita edustajia, jotka ovat pitäneet edustajaosaamisensa hyvällä tasolla osallistumalla jatkuvasti edustajakoulutuksiin. Etu ry toivoo vähintään siirtymäaikaa, jotta

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

vastaanottokeskuksilla ja edustajajärjestelmällä on aikaa ja resurssia sopeutua muuttuvaan tilanteeseen.

Edustajajärjestelmä

Edustettavien määrä

(EU) 2024/ 1346 artiklassa 27 kohdassa 7 säädetään edustettavien määrästä, siten että edustettavia voi olla 30 ja kohdassa 1

b) poikkeustilanteissa edustettavien määrä voisi kuitenkin olla enintään 50 ilman huoltajaa olevaa alaikäistä. Etu ry:n mielestä vastaanottolakiin 40§ ehdotettu edustettavien enimmäismäärän kirjaus on hyvänä asiana.

Etu ry toteaa edelleen, että päätoimisesti edustajan tehtävissä toimivalle 30 lapsen asioiden hoito on kohtuullinen. Lakiluonnoksessa kotoutumisen edistämisestä 37§:ssä on viittaus edustajan kelpoisuuden määrittelyyn vastaanottolakimuutosehdotuksen 40§:ssä. Jälkimmäisessä todetaan myös edustettavien enimmäismäärästä. Sovellettaanko näin edustajan tehtäviin lasten enimmäismäärää myös jo oleskeluluvan saaneisiin, joilla on kotikuntamerkintä?

Edustajan ja tilapäisesti toimivan edustajan määrääminen

(EU) 2024/1346 Artiklan 27 mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä edustaja mahdollisimman pian ja viimeistään 15 työpäivän kuluttua päivästä, jona hakemus on tehty. Vastaanottolakia uudistettaessa todetaan (HE 52/2026 vp s.138) tarpeelliseksi tarkentaa määrääjan osalta. Vastaanottolain 39§:ä esitetään uudistettavaksi siten, että tämä 15 arkipäivän määräaika kirjataan lakiin. Edelleen vastaanottolain uudistuksen 39§:ssä esitetään, että vastaanottokeskuksen johtaja määrää viivytyksettä tilapäisen edustajan.

Laissa kotoutumisen edistämisestä 35 §:n todetaan, että edustaja on määrättävä viivytyksettä. Tältä osin ei hallituksen esityksessä eduskunnalle katsota olevan aihetta muutoksille. HE 52/2026 vp (s.38) Etu ry huomauttaa, että Suomeen saapuu alaikäisenä ilman huoltajaa kiintiöpakolaisia, jotka ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Tästä syystä olisi laissa kotoutumisen edistämisessä myös hyvä mainita edustajaksi määräämisen määräaika.

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

Etu ry:n mielestä määräaika edustajan määräämiselle on hyvä uudistus ja edistää lasten tasavertaista kohtelua. Etu ry:n kokemuksen mukaan edustajan määräämisessä on tällä hetkellä alueellisia eroja. Määräajassa pysymiseen on jatkossa edelleen huomioita ja toimintoja tarvittaessa tehostettava.

Osaamisvaatimukset

(EU) 2024 /1346 2 artiklan mukaan ”edustajalla” tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai organisaatiota, myös viranomaista, jolla on tarvittava osaaminen ja asiantuntemus, myös alaikäisten kohtelun ja erityistarpeiden osalta. Edelleen artiklassa 26 edustajien ja tilapäisesti edustajana toimivien on saatava asianmukaista perus- ja jatkokoulutusta ilman huoltajaa olevien alaikäisten oikeuksista ja tarpeista. HE 52/2026 vp (s.68) todetaan, että edustajalla on tarvittava osaaminen ja asiantuntemus, myös alaikäisten kohtelun ja erityistarpeiden osalta. Vastaanottolakiin ehdotetaan kirjattavan 39a§, jossa maahanmuuttovirasto vastaa edustajien koulutuksesta.

Etu ry esittää huolensa siitä onko tilapäisesti edustajan tehtävään nimetyn vastaanottokeskuksen työntekijän asiantuntemus ja osaaminen tarpeeksi korkealla tasolla tehtävän vaativuuteen nähden. Tilapäisesti edustajan tehtäviä hoitava henkilö ja edustaja ovat eriarvoisessa asemassa, jos tilapäinen edustaja kouluttautuu työnantajan toimesta ja edustajan tulisi omatoimisesti ylläpitää osaamistaan.

Edustajien resurssit

Vastaanottodirektiivin (2013/33/EU) 24 artikla velvoittaa jäsenvaltiot määräämään ilman huoltajaa oleville alaikäisille edustajan, jolla on tarvittava asiantuntemus ja resurssit. Lakiuudistuksessa on taattava, että edustajalla on jatkossakin riittävät taloudelliset resurssit tehdä edustajan työtään.

Edustajan työn taloudellista resursseista mainitaan Vastaanottolain 7§ seuraavaa: Maahanmuuttovirasto maksaa hakemuksesta ilman huoltajaa olevan lapsen, jolla ei ole oleskelulupaa Suomessa, edustajan palkkion tämän edustajan tehtäviin käyttämän ajan perusteella ja korvauksen edustamisesta aiheutuneista kuluista. Edustajan palkkiotasosta määrätään valtioneuvoston asetuksella.

Jotta edustajan tehtävien hoitamiseen on jatkossakin käytössä tarvittavat resurssit, tulisi palkkiotasoa tarkastaa. Tämän lisäksi tulee edustajan

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

palkkiohakemuksen käsittelyä sujuvoittaa ja asettaa määräaika. Maahanmuuttovirastolle tulee taata riittävät resurssit palkkion ja kulukorvaushakemusten käsittelyyn.

Kansainvälistä suojelua koskevat menettelyt

Poikkeukset oikeuteen oleskella Suomen alueella hakemuksen tutkinnan ajan. ETU ry. pitää lakiehdotuksen vahvuutena sitä, että yksin ilmanhuoltajaa olevia lapsia kohdellaan haavoittuvana ryhmänä. Se, että lapsi saatetaan tarvittaessa sosiaaliviranomaisten palvelujen piiriin on tärkeä. Alaikäisiä, yksintulleilla lapsilla pitää olla oikeus kaikissa tilanteissa oleskella maassa hakemuksen tutkinnan ajan, samoin kuin lapsiperheiden.

Yleiset huomiot liittyen vastaanottoon

ETU ry. pitää lapsen edun mukaisena sitä, että lakiuudistuksessa vastaanottolakiin 15§ kirjattaisiin vaatimus, jonka mukaan edustaja on läsnä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen alkuinfoissa, joissa kerrotaan vastaanottojärjestelmän säännöistä ja velvollisuuksista. Myös se, että alaikäisten ilman huoltajaa tulleiden lasten erityistarpeet pitää vastaanottopalveluissa huomioida lisää lapsen edun huomioon ottamista.

Sen sijaan vastaanottorahan pienentäminen ja nk. indeksivaikutusten jäädyttäminen ovat huonontaneet yksityismajoituksessa olevien, ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten taloudellista tilannetta. Ryhmäkodeissa olevien lasten ja nuorten tilanne on parempi, koska siellä lapsille ja nuorille tarjotaan säännölliset ateriat, vaatetus ja muu huolenpito.

Iänmäärittäminen

ETU ry. pitää lakiuudistuksen vahvuutena sitä, että lapsen edustaja on läsnä kaikissa vaiheissa, jotka liittyvät iänmäärittämisprosessiin. Etuna iänmäärittämisprosessin uudistuksessa pidetään myös sitä, että se jatkossa se on monitieteinen, eikä vain lääketieteellinen. Huolta kuitenkin herättää se, että monitieteisen iänmäärittämyksen voisi tehdä vastaanottokeskuksen sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, ja tarvittaessa yksityiset toimijat. Miten taataan edellä mainittujen toimijoiden ammattimainen osaaminen ja riippumattomuus omia asiakkaitaan kohtaan? Iänmäärittämisprosessi tulisi avata konkreettisesti tasolla.

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

Edustajien tehtävien määrittely

ETU ry. pitää hyvänä sitä, että edustajan tehtävät määritellään lainsäädännössä entistä tarkemmin. Vastaanottolakiin 41§, sekä Lakiin kotoutumisen edistämisestä §37 esitetyt muutokset todetaan hyviksi. Tämä selkeyttää edustajien tehtäviä, roolia sekä yhteistyötä eri tahojen kanssa, sekä helpottaa ohjausta ja valvontaa. Tällä hetkellä tulkintaa edustajien tehtävistä ovat viime kädessä joutuneet tekemään edustajien palkkioita maksavat tahot.

HE 52/2026 vp (s.32) toteaa, että tilapäisesti edustajana toimiva avustaa ilman huoltajaa olevaa lasta menettelyn alkuvaiheissa. Lakiin tulisi kirjata viittaus tilapäisesti edustajana toimivan tehtävistä.

Lainsäätäjä toteaa, ettei lista edustajien tehtävistä ole tyhjentävä HE 52/2026 vp (s.349). Etu ry pitää tätä hyvänä asiana, sillä edustajien tehtävät riippuvat siitä, mitä lapsella on elämässä meneillään ja mitä tapahtumia lapselle tulee eteenpäin.

Edustajan tehtävien siirtämisestä toiselle henkilölle

ETU ry. ehdottaa vastaanottolakiin ja lakiin kotoutumisen edistämisestä kirjattavaksi, ettei edustajan eikä tilapäisesti edustajan tehtäviin nimetty voi siirtää edustajan tehtäviään toiselle henkilölle. Käräjäoikeuden edustajamääräys on ollut tähänkin saakka sitova, eikä edustaja voi siirtää omia tehtäviään toiselle henkilölle.

Edustajien ja tilapäisesti toimivien edustajien valvonta

Vastaanottodirektiivin toimeenpano edellyttää edustajatoiminnan valvontaan liittyvien tehtävien täsmentämistä (HE 52/2026 vp). Vastaanottolain 39 §:n mukaan edustajatoiminnan valvonnasta vastaa Maahanmuuttovirasto. Edustajatoiminnan valvonnasta on säädetty myös kotoutumislain 36 §:ssä. Kotoutumislain piirissä olevien edustajatoiminnan valvonnasta vastuu on säädetty elinvoimakeskuksille.

Vastaanottodirektiivi (EU) 2024/1346 27 artiklan 8 kohdan mukaan edustajien toimintaa tulee valvoa muun muassa tarkistamalla säännöllisin väliajoin edustajien rikosrekisteri ja arvioitava ilmoitukset, joita ilman huoltajaa olevat alaikäiset tekevät edustajistaan.

Etu ry. pitää hyvänä uudistuksena sen, että kotoutumislain 36 §:än täsmennetään rikosrekisteriotteen toimittamista koskevilta osin. Myös

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

edustajien tehtävien tarkempi määrittely koetaan hyväksi uudistukseksi, joka edistää edustatoiminnan valvontaa.

Lakiuudistuksessa kotoutumisen edistämisestä (38§) esitetään muutos, jonka mukaan edustaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos hän ei hoida tehtäviään asianmukaisesti tai jos siihen on muu erityinen syy. Etu ry. pitää vahvuutena sitä, että jatkossa lakiin on kirjattu edustajan oikeus valittaa käräjäoikeuden tekemästä vapauttamispäätöksestä hovioikeuteen, jossa päätöstä voidaan tarkastella puolueettomasti.

Etu ry pohtii, onko nyt esitetty säädös riittävä ja konkreettinen täsmentämään elinvoimakeskuksen ja maahanmuuttoviraston valvontatehtävää.

Edustajan tehtävän lakkaaminen

ETU ry. pitää lapsen edun mukaisena sitä, että lapsen huoltajan tullessa maahan edustajuutta ei automaattisesti lakkauteta, vaan ensiksi selvitetään huoltajan oikeudellinen mandaatti sekä huoltajan kyvykkyys toimia lapsen huoltajana, ja että tässä tapauksessa edustajan lakkauttamista pitää erikseen hakea. Lakiin kotoutumisen edistämisestä 38§ esitetty kirjaus valitusoikeudesta todetaan hyväksi ja edustajan oikeusturvaa vahvistavaksi.

Olisi hyvä määritellä joutuuko edustaja maksamaan käräjäoikeudelle (300 euron) hallintomaksun, jos itse hakee edustajan purkua.

Vastaanottopalvelujen saaja ja kesto

ETU ry. pitää hyvänä sitä, että alaikäisen, ilman huoltajaa tulleen lapsen vastaanottopalveluja ei ole rajattu samoin kuin täysi-ikäisten. Siirtymävaiheessa esimerkiksi kuntalaiseksi voi olla viiveitä sekä palvelujen että taloudellisen tuen suhteen, ja näin ollen on hyvä, että lapsi saa taloudellista tukea ja saa asua vastaanottokeskuksen kustantamassa asunnossa siirtymäajan yli, kunnes asumismuoto on nuoren kohdalla ratkennut lapsen tai nuoren edunmukaisesti.

Lakiluonnoksessa todetaan, että ilman huoltajaa olevan alaikäisen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröintivaiheessa lapsella ei ole ollut edustajaa. Jatkossa ilman huoltajaa olevaa alaikäistä lasta avustaisi biometristen tietojen ottamisessa vastaanottodirektiivin 27 ja menettelyasetuksen 23 artiklassa tarkoitettu tilapäinen edustaja. Tältä osin lapsen etu vahvistuu.

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

Edustajajärjestelmän uudistuksen vahvuuksia

ETU ry. näkee muutoin alaikäisten ilman huoltajaa tulleiden lasten asemaan tulevan tämän lakiuudistuksen myötä selkeyttä ja parannuksia. Lapsen yksityismajoitusta koskevat säädökset ovat lapsen etua ajatellen tehty. Lisäksi hyvänä pidetään sitä, että alaikäisillä yksintulleilla lapsilla säilyy mahdollisuus saada oikeusapua, lasten terveydenhuolto säilyy ennallaan, sekä koulu- ja opiskelumahdollisuudet säilyvät. Edelleen on hyvä, ettei edunvalvojan määrääminen jatkossa lakkauta edustajuutta. Hyvänä pidetään vastaanottolakiin ehdotettua muutosta edustajan tiedonsaantioikeudesta, jonka mukaan maahanmuuttoviraston on viipymättä ilmoitettava edustajalle lastakoskevista merkityksellisistä asioista.

(EU) 2024/1346 Artiklan 27 luvun 9 mukaan ilman huoltajaa olevien alaikäisten asuinpaikan muutokset on rajoitettava mahdollisimman vähiin. Kirjaus, että ilman huoltajaa tulleiden lasten siirtoja pitää välttää ja edustajaa ja lasta on kuultava edistävät lapsen edun toteutumista.

Lakimuutosten vahvuutena ETU ry. pitää myös kirjauksia, jotka koskevat Ahvenanmaalle tulleita alaikäisiä ilman huoltajaa tulleita lapsia.

Eurodac-järjestelmä

Eurodac- järjestelmää koskevat muutokset

ETU ry:n näkemyksen mukaan Eurodac-järjestelmää koskevat muutokset alaikäisten, ilman huoltajaa maahantulleiden lasten asemaa parantaa ja lapsen etua vahvistaa se, että lapsen mukana on biometrisiä tunnisteita otettaessa edustaja tai tilapäinen edustaja.

Eurodacia koskevassa tekstiosuudessa ehdotetaan, että jatkossa ilman huoltajaa olevaa alaikäistä edustaisi biometristen tietojen ottamisessa tilapäinen edustaja. ETU ry. pitää uudistusta hyvänä lapsen edun näkökulmasta katsottuna.

Hallintolain 14 §:n mukaan vajaavaltaisen puolesta puhevaltaa käyttää hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustaja. Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että biometrisiä tietoja otettaessa alaikäisen seurassa on huoltaja. Lakiluonnostekstissä tuodaan esille, että ilman huoltajaa olevan alaikäisen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröintivaiheessa lapsella ei ole nykyisin ollut läsnä edustajaa. Jatkossa ilman huoltajaa olevaa alaikäistä lasta avustaisi biometristen tietojen

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

ottamisessa vastaanottodirektiivin 27 ja menettelyasetuksen 23 artiklassa tarkoitettu tilapäinen edustaja. Näin asetuksen velvoittava sääntely edustajasta tai muusta henkilöstä, joka on koulutettu turvaamaan alaikäisen etu ja yleinen hyvinvointi biometristen tietojen ottamisen ajan täytyisi.

Eurodac-järjestelmää hallinnoivien viranomaisten koulutukseen on kiinnitettävä huomiota siten, että kun yksin, ilman huoltajaa maahantulleen lapsen biometrisiä tunnisteita ja muita tietoja otetaan, niin paikalla on lasta avustava tilapäinen edustaja tai lapsen varsinainen edustaja.

Seulonta menettely

Yleiset huomiot seulontamenettelystä

Seulonta asetuksen (EU) 2024/1356 (25)) mukaan lapselle olisi nimettävä edustaja, joka edustaa ja avustaa lasta seulonnan aikana. Seulonnassa lasta voi avustaa myös muu vastaava henkilö, joka on koulutettu turvaamaan alaikäisen etu ja yleinen hyvinvointi. Tämä henkilö on ilman huoltajaa olevan alaikäisen mukana ja avustaa tätä seulonnan aikana lapselle sopivalla ja ikätasoa vastaavalla tavalla ja kielellä, jota hän ymmärtää. Edellä mainitun koulutetun henkilön tulisi toimia lapselle nimettynä tilapäisenä edustajana. Lisäksi tarvittaessa lastensuojeluviranomaiset olisi otettava tiiviisti mukaan seulontaan

ETU ry:n mukaan seulontamenettelyn vahvuuksia on myös se, että tilapäisesti edustajan tehtävään nimetyn on seulonnassa läsnä. Tämä on selkeä parannus tämänhetkiseen tilanteeseen, jossa lapsi on seulonnassa ilman edustajaa. Koska lasta ei voi avustaa tulkki, niin lakiin olisi kirjattava, että lasta avustavalla henkilöllä ja lapsella on käytössään tulkki tai etätulkki seulontatilanteessa. Myös seulontaviranomaisten koulutukseen on kiinnitettävä huomiota, että he ottavat huomioon, sen että alaikäisten, ilman huoltajaa tulleiden lasten seulontaprosessia ei suoriteta ennen kuin paikalla on lasta avustava tilapäinen edustaja ja (etä)tulkkaus.

Lähtökohtaisesti seulonnassa tulisi olla paikalla henkilö, jolla on tosiasiallinen kyky lapsen edun puolustamiseksi. Etu ry on huolissaan siitä, onko tilapäisesti edustajan tehtävään nimetyllä vastaanottokeskuksen hoito- ja kasvatushenkilökunnalla tällaista tosiasiallista kykyä. Lapsen edun heikentämisenä ETU ry. pitää sitä, että alaikäinen, ilman huoltajaa tullut 15-vuotias lapsi voidaan käännättää ja ottaa säilöön sen jälkeen, kun maastapoistamispäätös on tullut.

Kursula Jukka
Mikkonen Ulla
Vistbacka Annika
Edustat turvapaikanhakijalapsille ETU ry.

Esitystä koskevat muut huomiot

Koko esitystä koskevat yleiset huomiot

Lakimuutokset alaikäisiä, ilman huoltajaa maahan tulleiden osalta ovat myönteisiä ja vahvistavat lapsen edun toteutumista. Kuitenkin erityisesti tilapäisesti toimivan edustajan tehtävät, status, rooli, nimitysprosessi ja tietotaito taso, jonka pitää olla varsinaisen edustajan tasolla pitää vielä selventää ja tarkentaa. Myös eturistiriidat, joita ehdotettu malli luo, vaativat vielä pohdintaa ja selvennystä.

Petteri Orpon Hallitusohjelmaan lukuun 10.3. kirjattu tavoite Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden edustajajärjestelmän uudistamisesta jää näkemyksemme mukaan toteutumatta.

Maahanmuuttovirastolla säilyy edelleen edustajatoiminnan ohjaus, suunnittelu, koulutus ja valvonta lisäksi maahanmuuttovirasto maksaa edustajan palkkion ja kulukorvaukset, sekä ylläpitää edustajarekisteriä.

Maahanmuuttoviraston edustajan tehtävän tulisi olla riippumaton.

Lainsäädäntöuudistuksella tähän ei saada ratkaisua. Etu ry:n mielestä edustajajärjestelmä kaipaisi edelleen kokonaisuudistusta, jossa edustajajärjestelmää tarkasteltaisiin kokonaisuutena.